

Л. П. Горбата,
аспірант кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності,
ННІ післядипломної освіти Національного університету біоресурсів
та природокористування України, м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

L. Gorbata,
Postgraduate student of the Department of Public Administration and Innovation Management of the Education and Research
Institute of Continuing Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

INFORMATIONAL OPENNESS AS A PRINCIPLE OF PUBLIC ADMINISTRATION

У статті розглянуто сучасні підходи вітчизняних та зарубіжних учених до трактування поняття "відкритість". Охарактеризовано сутнісні характеристики принципу інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади. Подано характеристики відкритості з позицій психології, соціології та політології. З'ясовано сутність поняття відкритості як принципу діяльності органів публічної влади: перебування під контролем громадськості, відкритість та доступність інформації для громадян, чутливість до нових ідей та вимог, готовність влади оперативного реагувати на запити громадян. Розглянуто формування механізмів забезпечення відкритості органів публічної влади на рівні територіальних громад. Визначено проблемні питання подальших наукових пошуків.

The article deals with modern approaches of Ukrainian and foreign scientists concerning interpretations of the concept of "openness". Essential characteristics of the principle of informational openness (transparency) of public administration are characterized in the article. We analyzed the characteristics of transparency from the point of view of psychology, sociology and political science. We defined the concept of openness as a principle of the public administration activity for public control, openness and accessibility of information for citizens, acceptability of new ideas and requirements, readiness to react to requests of citizens. The mechanisms for ensuring the openness of public authorities at the level of territorial communities are analyzed in the article. We also defined main problematic issues of further scientific researches in this sphere.

Ключові слова: Відкритість, інформаційна відкритість, органи публічної влади, територіальна громада.

Key words: transparency, informational openness, public administration, territorial community.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах становлення демократичного суспільства однією з ключових проблем є забезпечення

відкритості органів публічної влади. Саме відкритість у підготовці та прийнятті управлінських рішень органами публічної влади є основою довіри суспільства до влади, творення її позитивного іміджу, створення належних умов для залучення громадськості до процесу прийняття рішень і, як наслідок, формування

державної, регіональної, місцевої політики розвитку, спрямованої на сталий розвиток території і задоволення потреб громадян.

Зарубіжні та вітчизняні науковці мають різні підходи до визначення поняття "інформаційна відкритість". Зокрема проблематика принципу відкритості висвітлена у працях зарубіжних дослідників: Т. Вівшанта та Д. Кауфмана [28], К. Гуда [25], В. Карарго [28], Ф. Шопера [27]. Серед вітчизняних варто виділити Е. Афоніна [1], І. Грищенко [6], Є. Тихомирову [23], які досліджували відкритість влади в контексті європейської інтеграції України. Ряд учених, зокрема Н. Гудима [7], Н. Крук [13], М. Лациба [14], Д. Ляпін [15], В. Мельниченко [16], О. Крет [12] розглядали питання відкритості органів державної влади. Серед дослідників принципу відкритості слід виділити І. Мінаєву [17], Р. Стадник [21], П. Надолішнього [18], які у своїх працях торкалися окремих аспектів відкритості та прозорості діяльності органів публічної влади.

Хоча науковці зробили вагомий внесок у формування теоретико-методологічних основ відкритості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, проте наукова розробка механізмів формування відкритості саме органів публічної влади на рівні територіальних громад ще не має системного характеру. Це й зумовило вибір теми, постановку мети і завдань даної публікації.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є з'ясування поняття "інформаційна відкритість" як принципу діяльності органів публічної влади. Дослідження безпосередньо пов'язане із науковими розвідками кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності Національного університету біоресурсів та природокористування України.

Виходячи з мети, поставлено такі завдання:

- проаналізувати наукові дослідження в галузі науки державного управління щодо інформаційної відкритості органів влади;
- виокремити та узагальнити наукові новації у сфері відкритості з точки зору політології, соціології, психології.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Одним із важливих завдань органів публічної влади є формування, розвиток та реалізація принципу відкритості. Відразу зазначимо, що принцип в науковій літературі пояснюється як специфічне поняття, в якому міститься не стільки сама закономірність, відносини, взаємозв'язки, скільки знання про них [2].

Слово "відкритість" за тлумачним словником української мови визначається як "неприхований, нетаємний, явний" [4]. Термін "відкритий" пояснюється як незакритий, необмежений, неприхований [26], або ж доступний кожному у будь-який час всюди: чутливість до нових ідей та вимог, готовність оперативно реагувати на зміни [9].

У "Словнику сучасної економіки Макміллана" термін "відкритий" трактується як "чесний спосіб говорити і при цьому намагатись нічого не приховувати" [20].

У психології "соціальна відкритість" пояснюється як готовність допустити стороннього у власний соціальний світ, можливість невимушено спілкуватися, знайомитися, надати контактну інформацію, висвітлювати особисте ставлення, неприховано оприлюднювати думки й оцінки.

Для досягнення мети статті важливим є розкриття дефініції "відкрите суспільство". Такий термін вперше запровадив К. Поппер, щоб схарактеризувати соціально-політичні системи, властиві різним суспільствам на певних етапах історичного розвитку. Вчений тлумачить "відкрите суспільство" як творче й динамічне, що будується на підставі ідей ліберального плюралізму. Таке суспільство чутливе до змін і впливів, сповнене духом індивідуальної ініціативи, раціоналізму, критики та самокритики. К. Поппер вважає, що сам розвиток сучасної цивілізації, започаткований ще "грецькою революцією" V—IV ст. до н. е., є доказом переваги і перспективності відкритих суспільств порівняно із закритими. До основних положень побудови відкритого суспільства вчений зараховує такі: зміцнення свободи і усвідомлення зумовленої нею відповідальності; мир у світі; боротьба із зубожінням населення; стримування демографічного вибуху; навчання не насильним методам вирішення конфліктів [19].

Енциклопедичний словник з державного управління термін "відкритість влади" пояснює як прозорість, тобто перебування під публічним контролем: доступність кожному у будь-який час всюди: чутливість до нових ідей та вимог, готовність оперативно реагувати [9].

Існує три основні чинники, які визначають відкритість влади:

- якісне нормативно-правове забезпечення;
- впровадження дієвих механізмів і процедур для доступу громадян до інформації про діяльність влади, конкретизація реалізації прав;
- рівень політичної культури у державі і в суспільстві.

Відкритість влади є двостороннім процесом. З одного боку, її запорукою є існування суспільного запиту на отримання об'єктивної та вичерпної інформації про діяльність владних органів, активна позиція громадянського суспільства щодо державної влади. З іншого — рівень відкритості визначається реальною діяльністю конкретних органів публічної влади з метою якомога кращого інформування громадськості про свою роботу, одним з чинників чого є бажання влади легітимізувати себе [23].

Внутрішні нормативні документи, інструкції, які висвітлюють шляхи доступу до тієї чи іншої інформації, теж впливають на відкритість влади. Нормативно-правова база має бути якісною, щоб забезпечувати вільний доступ громадян до інформації про діяльність органів публічної влади. Останнім часом суттєво зросла кількість інформаційних потоків у суспільстві. Зорієнтуватися у великому об'ємі інформації, визначити і знайти саме ту інформацію, яка потрібна, допомагають централізовані реєстри чинних законів та інших нормативних актів. Такі реєстри запроваджено у краї-

нах Організації економічного співробітництва та розвитку [5].

Відкритість варто розглядати насамперед як засіб, а не мету. Необхідно з'ясувати, для чого слугує відкритість органів публічної влади. По-перше, для ефективності управління, вона справді забезпечує той оптимальний зворотній зв'язок, який дозволяє ефективно управляти. По-друге, відкритість сприяє зростанню довіри до влади, тому влада має бути зацікавлена в такій відкритості. Однак необхідно усвідомлювати, що має існувати баланс між відкритістю і захистом інформації, який повинен відповідати особливостям нашого соціокультурного розвитку, управлінської культури.

Відповідно до Принципів Європейського адміністративного простору (SIGMA-1999) принцип відкритості розуміється як відкритість на протигагу секретності [8, с. 277].

Значення нормативного складника відкритості дуже важливе, оскільки розв'язати вузол проблем, пов'язаних із відкритістю влади, можна лише створивши відповідні законодавчі підстави. Особливо актуально це для суспільства, в якому традиції демократизму досі в стадії формування. Тобто нагальною є потреба в унормуванні стосунків владних інституцій, представників публічної влади і громадськості.

В Україні нині недостатня юридична база для втілення принципу відкритості в діяльність органів публічної влади, відсутній закон, який би повною мірою регламентував відкритість у діяльності цих органів. Але не можна говорити про повну відсутність будь-яких правових норм. Крім інформування громадськості про поточну діяльність органів публічної влади, важливим аспектом у контексті забезпечення більшої відкритості влади слід вважати пропагування тих чи інших політичних рішень, їх широке роз'яснення та аргументування через засоби масової інформації або інші засоби комунікації. Громадяни можуть знайомитися з текстами нормативно-правових актів, інших рішень органів публічної влади, а також розуміти мотиви їхнього ухвалення, що позитивно впливає на зростання рівня довіри до влади.

Конституція України гарантувала громадянам право на доступ до публічної інформації. Зокрема це зазначено у ст. 34 Конституції України, яка, у свою чергу, ґрунтується на положеннях ст. 10 Конвенції "Про захист прав та основоположних свобод людини", ст. 19 Загальної декларації прав людини, ст. 18 та 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права тощо. Кожному гарантується право на вільне висловлювання своїх поглядів і переконань, на свободу думки і слова. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання правопорушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [16].

Відкритість влади відкриває можливість контролю з боку громадськості. Так, на думку О. Тофлера, "при демократичному управлінні суспільством головною має стати "демасифікація" впливу кожного окремого громадянина на владу... І тут найближчі роки дадуть можливість побачити нові типи взаємодії, зокрема розвиток зв'язків з громадськістю також демонструє експлуатацію саме зворотного зв'язку від населення до влади, коли влада стає принципово залежною від інтересів населення" [11, с. 17].

І. Грищенко вважає, що "відкритість — це стиль управління, який визначає необхідність залучення якомога більшої кількості зацікавлених у результатах сторін, вільного поширення інформації та доступу до неї" [6, с. 198].

Безперечно, принцип відкритості публічної влади можна визначити як її обов'язок забезпечувати можливість вільного доступу громадян до здійснення управління [7, с. 6].

У дослідженнях В.Мельниченка відкритість передбачає можливість активних дій громадян та їх об'єднань щодо формування політики [16, с. 49]. Цю позицію розділяє і Н.Гудима, яка зазначає, що під відкритістю варто розуміти забезпечення органами влади можливості вільного доступу громадян до здійснення публічного управління шляхом прийняття або впливу на прийняття управлінських рішень [7].

Ми розділяємо позицію Б.Шевчука, який вважає, що принцип відкритості є інструментом забезпечення верховенства права та захисту інтересів суспільства й окремих осіб, передбачає відкритість публічного управління для зовнішніх перевірок з будь-яких питань [24]. Нині органи публічної влади декларують принцип відкритості в нормативно-правових актах, що регулюють їх діяльність. Разом з тим, необхідно зазначити, що жоден нормативно-правовий акт не містить чіткого визначення даного принципу. В більшості випадків він вживаються без тлумачення, або ототожнюється з принципами гласності та публічності.

Серед інших принципів державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні принцип відкритості діяльності органів публічної влади під час здійснення ними своїх повноважень містить ст. 3 "Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні" [3]. Згідно зі Стратегією сталого розвитку "Україна — 2020", серед довгострокових очікуваних результатів її впровадження є і забезпечення відкритості органів публічної влади.

На думку вітчизняного дослідника А. Буханевича, відкритість насамперед характеризує зрозумілість для громадян завдань влади та її функцій. Відкритість вчений трактує як певну форму доступу до інформації про діяльність місцевої влади, процедури прийняття та виконання державно-управлінських рішень, а також можливість впливу на діяльність органів публічної влади — змогу використовувати та змінювати те, до чого існує доступ [12].

Європейські дослідники розглядають принцип відкритості переважно в рамках концепції належно-

го урядування (Good governance), тому розкриття змісту цього принципу має дещо розширений підхід. Таку позицію розділяє П. Надолішній, який зараховує принцип відкритості до основних принципів демократичного врядування [18]. Зокрема Ж. Зіллер стверджує, що принцип відкритості включає до свого змісту дві складові: доступ до інформації та право державних службовців проводити обмін інформацією із журналістами в процесі підготовки або під час прийняття рішення [25, с. 488]. Як вважає вчений, існує два компоненти принципу відкритості. Перший — включає право доступу громадян до офіційних документів органів публічної влади (саме цю складову принципу здебільшого визначають як принцип прозорості в контексті діяльності цих органів). Другий — охоплює різні форми взаємодії органів публічної влади з приватними особами в процесі прийняття рішення [25, с. 488].

Як принцип відкритості М. Хант розглядає суб'єктивне право необмеженого кола осіб на отримання інформації про діяльність влади та обов'язок органів публічної влади відкрито проводити свою діяльність відповідно до законодавчо закріплених правил поведінки. Мова йде про закріплення в нормах матеріального права способів і принципів діяльності органів публічної влади, а також гарантій належного доступу громадян до цієї інформації.

Принцип відкритості, визначений одним з основних принципів європейського адміністративного простору "доброго врядування" для всіх держав-членів Європейського Союзу [10, с. 16]. Сучасне загальноприйняте в міжнародній правовій практиці поняття "інформаційна відкритість органів влади" містить, зокрема, такі складники: вільний доступ за усним чи письмовим запитом до інформаційних ресурсів органів влади та наявність ефективних процедур його забезпечення; наявність у системі органів влади механізмів обов'язкового й активного інформування громадян про свою діяльність, незважаючи на кількість (наявність) запитів [10, с. 121].

Принцип відкритості як функціональна характеристика органів публічної влади виявляє:

- ступінь безпосередньої участі громадян у діяльності органів публічної влади;
- рівень поінформованості громадян не тільки про діяльність політичних структур, але й про свої права та свободи;
- активність суспільного контролю над діяльністю органів публічної влади;
- стан забезпечення реального впливу громадян та їх об'єднань на зміст публічно-управлінської діяльності через постановку вимог перед органами публічної влади щодо прийняття певних рішень, вчинення дій або утримання від них;
- забезпечення політичної участі, вільного та конкурентного вибору територіальними громадами певної альтернативи суспільного розвитку [22].

Отже, відкритість публічної влади визначається трьома основними факторами. По-перше, це

якість чинного нормативно-правового забезпечення, згідно з яким функціонує державний апарат. По-друге, — існування дієвих і конкретних механізмів і процедур реалізації прав доступу громадян до інформації про діяльність державної влади. І по-третє, існуючим у суспільстві рівнем політичної культури.

Сьогодні в Україні вже напрацьовано розгалужену законодавчу базу щодо забезпечення відкритості органів державної виконавчої влади, проте, нормативно-правові акти, які дозволяли б реалізувати відкритість органів публічної влади тільки в стадії розроблення. Великою проблемою є вкорінення нормативно-правових норм у масову свідомість громадян і посадових осіб. Певні додаткові труднощі у питанні забезпечення відкритості влади створює приналежність відкритості до делікатної сфери регулювання міжособистісних стосунків.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз показав, що відкритість — важлива складова публічного управління, яка визначається мірою безпосередньої участі громадян у діяльності органів публічної влади; виявляється у забезпеченні активного і реального впливу громадян та їх колективів на зміст публічно-управлінської діяльності через постановку вимог перед органами публічної влади щодо прийняття певних рішень, здійснення дій або утримання від них.

Принцип відкритості відіграє важливу роль у формуванні демократичного суспільства. Тому реалізацію принципу відкритості у діяльності органів публічної влади можна розглядати як інструмент, який налаштовує двосторонній зв'язок між публічною владою та громадянським суспільством. Відкритість передбачає існування зворотного зв'язку між місцевою владою та громадянами шляхом участі громадян у суспільно-політичному житті, їх контролю за діяльністю органів публічної влади з метою протистояння тіншовим політичним явищам та корупційним процесам.

Узагальнення дослідження проведеного в статті дає змогу констатувати про еволюцію принципу відкритості від широкої концепції відкритості до вузького підходу його тлумачення в контексті діяльності органів публічної влади. На нашу думку, пріоритетним завданням законотворчих органів є змістовний перегляд принципу відкритості відповідно до рекомендацій європейських науково-дослідних програм, рекомендацій Ради Європи та законодавства Європейського Союзу. Вказаний принцип закріплений нормами Європейського права, в яких визначено ключові методи й засоби впровадження цього принципу в діяльності органів публічної влади та сформульовано напрями проведення контролю з боку громадськості на предмет відкритості.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають у дослідженні конкретних механізмів реалізації та інструментів забезпечення реалізації принципу відкритості в діяльності органів публічної влади.

Література:

1. Афонін Е. А. Транспарентність влади в контексті європейської інтеграції України: конспект лекцій до короткотермінового семінару в системі підвищення кваліфікації кадрів / Е.А. Афонін, О.В. Сушій. — К.: Вид-во НАДУ, 2010. 48 с.
2. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: курс лекций / Г.В. Атаманчук. — изд. 4-е, стер. — М.: Омега-Л, 2006. 584 с.
3. Біла книга. Європейське врядування / Комісія Європейських співтовариств, COM (2001) 428. — Брюссель, 2001. — 40 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. — 1728 с.
5. Григорян О.О. Світовий і вітчизняний досвід забезпечення прозорості та відкритості органів державної влади в реалізації публічної політики (інформаційний аспект) [Електронний ресурс] / О.О. Григорян. — Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GOORIA.pdf>
6. Грищенко І.М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика: монографія / І.М. Грищенко. — К.: НАДУ, 2016. — 320 с.
7. Гудима Н.В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України / автореф. дис. канд. наук держ. упр.: спец. 25.00.01 "Теорія та історія державного управління" / Н. В. Гудима // Інститут законодавства Верховної Ради України. — Київ, 2008. — 20 с.
8. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / [В.Б. Авер'янов, В.А. Дерезь, М.І. Ославський та ін.]; За ред. В.Б. Авер'янова. — К.: Юстиніан, 2007. — 287 с.
9. Енциклопедичний словник з державного управління / Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко, Ю.В. Ковбасюк. — К.: НАДУ, 2010. — 820 с.
10. Записний Д.Ю. Надання адміністративних послуг в умовах реформування місцевого самоврядування в Україні: дис. на здобуття ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 — місцеве самоврядування / Д.Ю. Записний. — Запоріжжя: КПУ, 2016. — 213 с.
11. Інформаційна політика: навч. посіб. для студентів ВНЗ, аспірантів, викладачів. — 2-ге вид., стер. / Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут. — Київ, 2008. — 663 с.
12. Крет О.В. Інституціоналізація транспарентності державної влади: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня к. політ. н.: нац. спец. 23.00.02 "Політичні інститути та процеси" / О.В. Крет. — Чернівці: Чернівецький національний університет Імені Юрія Федьковича, 2010. — 20 с.
13. Крук Н.В. Інформаційна відкритість органів державної влади України на сучасному етапі / Н.В. Крук // Сучасна українська політика. Вип. 29. — К.: Центр соціальних комунікацій, 2013. — С. 162—169.
14. Лациба М.В. Як територіальна громада може впливати на вирішення питань місцевого значення / М.В. Лациба, В.В. Бондаренко; Український незалежний центр політичних досліджень. — Київ: УНЦПД, 2007. — 108 с.
15. Ляпін Д.В. Державне регулювання відносин у галузі реклами: проблеми та перспективи: за матеріалами Круглого столу 11 січня 2007 р. / Упоряд. Д.В. Ляпін; Інститут конкурентного суспільства. — К.: [б.в.], 2007. — 192 с.
16. Мельниченко В.І. Прозорість і відкритість державного управління як чинники його стабілізації / В.І. Мельниченко // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. — 2003. — № 4. — С. 48—55.
17. Мінаєва І.М. Відкритість і прозорість діяльності органів публічної влади [Електронний ресурс] / І.М. Мінаєва // Теорія та практика державного управління. — 2008. — Вип. 4. — С. 320—326. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2008_4_50.
18. Надолішній П.І. Управління сталим розвитком на засадах демократичного врядування: світоглядний і політико-правовий аспекти [Електронний ресурс] / П.І. Надолішній // Теоретичні та прикладні питання державотворення: Електронне наукове фахове видання Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президенті України. — Вип. 8-2011. — Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Sychova_MD.pdf/2009
19. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: у полоні Платонових чарів / К. Поппер; [пер. з англ. О. Коваленко]. — К.: Основи, 1994. — Т. 1. — 444 с.
20. Словник сучасної економіки Макміллана [Текст] / Пер. з англ. О. Мороз, Т. Мороз; голов. ред. Д.В. Пірс. — К.: АртЕк, 2000. — 628 с.
21. Стадник Р.І. Відкритість органів влади в контексті законодавства про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс] / Р.І. Стадник // Інформаційна політика. — С. 55—59. — Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-2/doc/2/02.pdf>
22. Тимошенко Н.В. Співвідношення принципів відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування: "сіамські близнюки" чи узгоджена пара? [Електронний ресурс] / Н.В. Тимошенко // Ефективність державного управління. — 2015. — Вип. 44 (1). — С. 125—131. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29_17
23. Тихомирова Є.Б. Транспарентність і відкритість діяльності влади та шляхи їх забезпечення: науковий запис. Політологія / Є.Б. Тихомирова. — К.: Видавничий дім "KM Academia", 2002. — С. 39—43.
24. Шевчук Б.М. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні [Електронний ресурс] / Б.М. Шевчук // Демократичне врядування. — 2012. — Вип. 9. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_8
25. Bojan Bugarcic. Openness and transparency in public administration: challenges for public law. (Wisconsin international law journal, Vol. 22, № 3 (Fall 2004), str. 483—521). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://hosted.law.wisc.edu/wordpress/wilj/files/2012/02/bugarcic.pdf>
26. Hoard T F. The Consise Oxford dictionary of English etymology / T.F. Hoard. — OUP General, Oxford University Press. — 1992. — 553 p.

27. Transparency in Three Dimensions Frederick Schauer / 2011 U. ILL. L. REV. P 1339-1358 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://illinoislawreview.org/wp-content/ilr-content/articles/2011/4/Schauer.pdf>

28. Transparency Principle as an Evolving Principle of EU Law — Vasiliki Karageorgou — 2012 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.right2info.org/resources/publications/eu-karageorgou-vasiliki-transparency-principle-as-an-evolving-principle-of-eu-law>

References:

1. Afonin, E.A. and Sushii, O.V. (2010), *Transparentnist vlady v konteksti yevropeiskoi intehratsii Ukrainy* [Transparency of power in the context of European integration of Ukraine], Vyd-vo NADU, Kyiv, Ukraine.

2. Atamanchuk, H.V. (2006), *Teoriya hosudarstvennogo upravleniya* [Theory of Public Administration], Omeha-L, Moskva, Russian Federation.

3. EC (2001), *Bila knyha. Yevropeiske vriaduvannia* [White book. European governance], Brussels, Belgium.

4. Busel, V.T. (2005), *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language], VTF Perun, Irpin, Ukraine.

5. Gryhorian, O.O. (2012), "World and domestic experience in ensuring the transparency and openness of public authorities in the implementation of public policy (information aspect)", [Online], available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GOOPIA.pdf> (Accessed 10 Jan 2018).

6. Gryshchenko, I.M. (2016), *Fenomen liderstva v systemi mistsevoho samovriaduvannia: teoriia, metodolohiia, praktyka* [The phenomenon of leadership in the system of local self-government: theory, methodology, practice], NADU, Kyiv, Ukraine.

7. Gudima, N.V. (2008) "Principles of openness and transparency in the activities of state administration bodies of Ukraine", Ph.D. Thesis, Theory and History of Public Administration, Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

8. Averianov, V.B. Derets, V.A. and Oslavskiy, M.I. (2007), *Derzhavne upravlinnia: yevropeiski standarty, dosvid ta administratyvne pravo* [Public administration: European standards, experience and administrative law], Yustynian, Kyiv, Ukraine.

9. Surmin, Yu. P. Bakumenko, V.D. Mykhnenko, A.M. and Kovbasiuk, Yu. V. (2010), *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia* [Encyclopedic Dictionary of Public Administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

10. Zapisniy, D. Yu. (2016), "Providing administrative services in the context of reforming local self-government in Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, local government, KPU, Zaporizhia, Ukraine.

11. Pocheptsov, H.H. and Chukut, S.A. (2008), *Informatsiina polityka* [Information policy], Kyiv, Ukraine.

12. Kret, O.V. (2010), "Institutionalization of Transparency of State Power", Ph.D. Thesis, Political Institutions and Processes, Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych, Chernivtsi, Ukraine.

13. Kruk, N.V. (2013), "Information openness of state authorities of Ukraine at the present stage", *Suchasna ukrainska polityka*. vol. 29, pp. 162—169.

14. Latsyba, M.V. and Bondarenko, V.V. (2007), *Yak terytorialna hromada mozhe vplyvaty na vyrishennia pytan mistsevoho znachennia* [How can a territorial community influence local issues], UNTsPD, Kyiv, Ukraine.

15. Liapin, D.V. (2007), *Derzhavne rehuliuвання vidnosyn u haluzi reklamy: problemy ta perspektyvy* [State regulation of relations in the field of advertising: problems and perspectives], Instytut konkurentnoho suspilstva, Kyiv, Ukraine.

16. Melnichenko, V.I. (2003), "Transparency and openness of public administration as factors of its stabilization", *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, Vol. 4, pp. 48—55.

17. Minaeva, I.M. (2008), "Openness and transparency of public authorities", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, Vol. 4, pp. 320—326.

18. Nadolishniy, P. (2011), "Managing sustainable development on the basis of democratic governance: ideological and political-legal aspects", *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia*, vol. 8, pp. 17—20.

19. Popper, K. (1994), *Vidkryte suspilstvo ta yoho vorohy: u poloni Platonovykh chariv* [An open society and its enemies: in the captivity of Platonic charm], Osnovy, Kyiv, Ukraine.

20. Moroz, O. (2000), *Slovnyk suchasnoi ekonomiky Makmillana* [MacMillans Modern Economics Dictionary], Vydavnytstvo: ArtEk, Kyiv, Ukraine.

21. Stadnik, R.I. (2007), "Openness of authorities in the context of legislation on access to public information", *Informatsiina polityka*, vol. 1, pp. 55—59.

22. Tymoshenko, N.V. (2015), "The Value of Openness and Transparency Principles for Local Self-Government Activity:" *Siamese Twins "or an Agreed Couple?"*, *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, Vol. 44 (1), pp. 125—131.

23. Tikhomirova, Ye. B. (2002), "Transparency and openness of the authorities and ways of their provision", *Naukovi zapysky. Politolohiia*, pp. 39—43.

24. Shevchuk, B.M. (2002), "European Principles of Good Governance and the Reform of the System of Executive Bodies in Ukraine", *Demokratychnе vriaduvannia*, vol. 9, pp. 34—40.

25. Bojan Bugaric (2004), "Openness and transparency in public administration: challenges for public law", *Wisconsin international law journal*, Vol. 22, pp. 483—521.

26. Hoad, T.F. (1992), *The Consise Oxford dictionary of English etymology*, OUP General, Oxford University Press, UK.

27. Schauer, F. (2011), "Transparency in Three Dimensions", available at: <https://illinoislawreview.org/wp-content/ilr-content/articles/2011/4/Schauer.pdf> (Accessed 4 Jun 2018).

28. Karageorgou, V. (2012), "Transparency Principle as an Evolving Principle of EU Law", [Online], available at: <http://www.right2info.org/resources/publications/eu-karageorgou-vasiliki-transparency-principle-as-an-evolving-principle-of-eu-law> (Accessed 4 Jun 2018).

Стаття надійшла до редакції 16.01.2018 р.